

Trường Le Myre De Vilers Của Tôi Xuân Vũ

Xin trở lại trường tôi, Collège Le Myre de Vilers.

Đây là ngôi trường có kỷ luật khắt khe nhất Đông Dương và cũng có số thí sinh đậu thành chung hàng năm cao nhất Đông Dương. Được vào học trường này là đại phúc. Năm tôi thi, cả tỉnh Bến Tre chỉ có 8 đứa đậu. Trước đó một năm, tỉnh Bến Tre có một thí sinh đậu thủ khoa tên Bùi Văn Nhơn, không biết bây giờ anh ở đâu! Chưa bao giờ một tỉnh lẻ có người chiếm bảng khôi nguyên như anh Nhơn. Tôi lọt đến số 88 mà vẫn còn là khá. Tía tôi bắt tôi phải học trường này như hai chú tôi chứ không đi con đường nào khác, như cậu tôi học trường tư thực Nguyễn văn Ngữ ở Mỹ Tho rồi ra Huế học trường Phú Xuân.

Mỹ Tho là thủ phủ của các tỉnh miền Tiền Giang, có rạp hát thầy Năm Tú, cái nôi của hát cải lương, có gia đình nội tổ ông Trần Văn Khê đã sáng tạo ra bản đờn vọng cổ lưu truyền cho đến nay. Mỹ Tho còn có trường gà lớn nhất vùng Tiền Giang nằm ở Sầm Giang. Châu thành Mỹ Tho nằm bên bờ sông Cửu Long, là đầu mút của đường xe lửa Đông Dương, Mỹ Tho có bánh mì paté nổi tiếng. Tôi vào trường này thì quái kiệt Trần Văn Trạch vừa ra trường. Anh là chef d'orchestre của trường.

Tôi xin vẽ lại quang cảnh nhà trường với vài nét đơn sơ thời tôi học để cống hiến đọc giả. Hy vọng trí nhớ tôi không đến nỗi nào. Hơn nữa thế kỷ không có dịp trở lại nơi đây nên có việc không còn nhớ rõ.

Cổng chính của trường ngó ra đường d'Ariès, cổng hậu ngó ra đại lộ Bourdais cũ. Cổng trường thấp chớ không cao. Trên đầu có dòng chữ Collège Le Myre de Vilers. Hai bên cổng phía trong rào là hai ngôi nhà nhỏ nóc bằng. Bên trái từ ngoài đường nhìn vô là nơi để dành tiếp cha mẹ họ hàng học sinh đến thăm. Trên tường có treo một tấm bảng lớn gọi là Témoignage de Satisfaction tức là giấy khen từ năm thứ nhất đến năm thứ tư. Cha mẹ đến đây nếu thấy tên con mình trên bảng hồ thì mừng lắm, vì không dễ gì được lên bảng. Bên phải là

nhà concierge, tức người gác cổng. Ra vào phải lụy ông này. Chẳng biết ông tên gì, chỉ nhớ ông to người, lưng hơi tôm, tóc cắt ngắn, ít nói ít cười. Hàng ngày cổng sắt lớn chính giữa đóng im ỉm, chỉ mở vào chiều thứ bảy và sáng chủ nhật để học sinh đi chơi về trường. Khi cửa mở ra thì học sinh đi trên một khoảng đường ngắn chừng năm mươi thước rải đá nhuyễn là đưng bồn bông hình vòng tròn. Con đường rẽ thành hai ngã bọc chung quanh bồn bông để gặp lại nhau hợp thành một lối ở đầu kia của bồn bông. Đây là một dãy nhà dài có khoảng trống ở giữa, học sinh đi xuyên qua đó để vào trường. Ngay ở lối vào treo một cái chuông điện. Người concierge có nhiệm vụ reo chuông mỗi khi đến giờ cho toàn trường nghe. Bất cứ ngày học hay ngày nghỉ, tiếng chuông dòn dã này đều nghe không vui, không thích tai chút nào.

Phần bên trái của dãy nhà này dùng làm các văn phòng như Phòng Y tế, phòng Kế toán, phòng Ban giám đốc, còn phía tay mặt thì dùng cho hai lớp năm thứ nhứt A và B cùng phòng học (sale d'études) của hai lớp này. Qua khỏi dãy nhà dài này là lối đi giữa những cây bàng già, rẽ lồi lên mặt đất cuộn cuộn như những con trăn khổng lồ. Vào giờ giải lao, học trò thường ngồi trên đám rế này trò chuyện vãn vờ. Phía bên phải là sân cờ tức là một mảnh đất rộng vuông vắn sạch sẽ. Mỗi sáng học sinh toàn trường đến đây xếp hàng thành ô theo thứ tự cấp lớp để chào cờ. Bài hát thì nay bài này, mai bài khác như Flotte petit drapeau (Bay lên ngọn cờ nhỏ), Maréchal nous voilà (Thưa Thống chế, chúng tôi có mặt), chớ không mấy khi hát bài La Marseillaise (quốc ca Pháp). Người điều khiển bài hát là anh Thanh, trước kia là anh Trạch. Chào cờ xong, ông Hiệu trưởng hay ông Tổng giám thị đứng ra nói vài lời khuyên răn hay khuyến cáo, sau đó học sinh vào lớp, ngồi im chờ giáo sư vô lớp thì đồng loạt đứng dậy để tỏ sự kính trọng.

Trong số các giáo sư, có ông rất hiền không hay phạt học trò, nhưng cũng có ông khó tánh dằn mây xanh. Thằng cu con ở nhà quê mới lên tỉnh thấy ngôi trường dây ngang dây dọc nguy nga đồ sộ, lầu cao sân rộng thì khớp quá trời. Lại thêm mấy vị giáo sư mặt mũi nghiêm nghị, ông thì ngậm ống vớ xề xệ cái môi, ông thì mang kiếng đen, ông lại đứng im khoanh tay nheo mắt, không ông nào tỏ ra thương xót thằng cu con nhà quê này. Vì thằng cháu học giỏi nên được

cậu Bảy thương, cậu thường cho Trí một đôi giày đế da, mũi da, có đóng móng sắt ở gót và mũi. BUỔI đi dạo đầu tiên kêu là promenade surveillée, bách bộ chùng một tiếng rười quanh các đường phố tráng nhựa đại khái từ chùa Vĩnh Tràng ngang qua Stade Bourdais, thì gót giày cạp tróc da gót, còn ngón út thì phồng bong bong nước, mỗi bước là một giọt nước mắt nuốt vô nhưng Trí phải nghiêng răng chịu đau không dám méo mặt hít hà. Cứ như thế, Trí lê lét cho đến khi thầy cho phép dừng lại được tự do. Các xe bán bánh mì, các chú quầy thùng cà rem đi theo đám học trò sát gót. Hễ chúng dừng lại thì họ cũng dừng lại. Học trò bu vào mua ăn lia lịa vì chỉ được tự do có một giờ rồi phải tập hợp trở về trường. Đứa nào ăn không hết khúc bánh mì thì phải liệng đi, thiệt là uổng nhưng sợ kỷ luật không dám dẫu. Đám học trò tỉnh mới vô collège, chưa kịp học tánh nghịch ngợm của các anh lớn nên không dám lén lút đem vô trường tối ăn tiếp.

Thế là xong buổi đi dạo, nhưng đâu đã được yên thân! Vào đến phía trong cổng thì tất cả phải đứng lại, vòng quanh theo các luống hoa và cây cảnh trong sân để bị khám xét trước khi trở về phòng. Khó mà qua mặt được các thầy gác (répétiteur). Đặc biệt thầy Sâm gác năm thứ hai, thầy rất tinh mắt và rành tâm lý. Ông nhìn mặt là biết ông con nào có đồ lậu dẫu trong mình. Chẳng gì nhiều, chỉ vài gói đậu phộng rang còn vỏ, một phong bánh in, vài thẻ kẹo da trâu... Các bạn từng ở nội trú chắc biết cái thú ăn lén ăn lút đó, nó ngon trần đời, nên mới có cái vụ đem đồ lậu vô trường, tối vô mừng trùm mền gặm chơi. Bởi vậy mới có bắt đồ lậu. Kẹo thì dễ dẫu nhưng cũng dễ bị phát giác. Nó nằm trong túi chứ đâu! Thầy nắn túi mạnh một chút thì dù cho kẹo gói trong mouchoir thầy cũng biết. Do đó trò đổi chiến thuật dẫu trên đầu, đội nón lên. Nhưng vì bị độn thêm gói kẹo, cái nón nhô cao lên hơi khác thường, làm sao qua mắt được thầy Sâm. Thầy dòm dòm một lát, hể nghi trò nào oa trừ đồ lậu trên thượng đỉnh thì thầy dừng lại bảo: Ôtez votre chapeau. Thế là thẻ kẹo da trâu rớt xuống đất trước mặt thầy. Trò xám mặt, hai đầu gối nhíp lia lịa, điếm hạnh kiểm tháng này xấu dưới trung bình là cái chắc!

Sợ thì sợ vậy, nhưng học trò một khi đã thoát nạn, được tha, lại tái phạm. Chúng có cách khác, đó là nhờ mấy ông mãnh ngoại trú chuyển hàng quốc cấm vào. Ban đầu thì thầy không xét cặp lủ

tiểu yêu này. Và tụi ngoại trú hể vào cổng là lọt, không bị xét hỏi gì cả, ai biết trong cặp chúng chứa những gì. Tha hồ mà kẹo bánh, có khi cả ổ bánh mì thịt xâm nhập vô dortoir. Nhưng mà đâu có ăn quen hoài được. Chỉ sau ít phùa là thầy biết ngay. Thật là đáng tội, cơm bung nước rớt trong trường rất đầy đủ chớ nào phải thiếu thốn gì cho cam! Thịt bò xào cải, canh môn nấu với sườn heo non, cá lóc kho.. là những món thường nhật. Nước trà, chuối già, bánh ngọt la-sét thì còn đòi gì nữa! Thế nhưng khi đêm nằm nghe hai thanh tre của chú chệt già nhíp lắc cắc cụp ngoài đường thì lại chạnh lòng thổn thức mơ tô hủ tiểu đứng ăn vôi vãi bên đường. Nghe tiếng chuông cà rem reo thì tưởng hồn bay đi ngoài vạn lý. Cho hay cái miệng cũng buồn cười. Người ta cho ăn mâm ăn cỗ thì không thấy ngon, nhưng đi ăn lén ăn lút thì lại khoái.

Cực lạc rồi sanh bi. Các bạn thử tưởng tượng hai thằng đang trùm mền chia nhau miếng kẹo da trâu, đứa cắn một miếng rồi đưa cho đứa kia, nhai ngòm ngoàm, hít nuốt ròn rột. Trời đất ơi, đường khét pha với gừng nó mới thơm ngọt làm sao! Bỗng nghe có tiếng khò keng keng trên đầu giường sắt, rồi tiếng quát: Levez vous thì hồn bắt phụ thể, đứa vội vàng nuốt chửng, chùi miệng vô vách mùng, đứa nằm im giả ngủ. Nhưng cuối cùng phải ra trình diện và cố nhiên là lãnh còng (consigne), bị phạt thứ bảy không được đi promenade surveillée mà còn phải ngồi lại học bài. Cả các anh ngoại trú mà bị còng cũng phải vào trường nộp mạng. Cái thú ăn lén khó nhứt là ăn đậu phộng, vì lột vỏ kêu răng rắc, nhai nghe rùm rùm, lại thêm cái mùi húng liu đi cách ba giường cũng ngủi thấy. Tuy vậy khi có đồng điệu báo động thì có cách phi tang hoặc ngưng nhai có thể qua trường. Ăn lén mà thiếu bố trí đồng điệu thì kể như 50/50.

Đồng điệu là gì? Nói cho dễ hiểu đó là loại antenne nhà. Đó là những thằng nằm gần thầy surveillant. Thầy nằm giữa phòng, giường kê trên sạp cao. Hể thầy vừa bỏ giò xuống giường để đi rình thì antenne ho lên 1,2,3 tiếng giầy chuyền tùy mật hiệu thông đồng với nhau trước. Hể nghe tiếng ho là quân ta biết rồi. Nếu đang lột vỏ thì ngưng lột, nếu đang nhai thì ngậm miện thủ khẩu như bình. Thế là thầy khó bắt. Nhưng cũng không thể qua mặt được thầy hoài được đâu. Thầy tiền thân cũng là quỷ hún mà, bảo sao thầy không biết được mảnh khõe đó!

Thay vì đi tuần, thầy giả bộ ngủ, chờ khuya một chút thầy mới khởi hành. Các đồng điệu ta cũng ngủ đâu có hay. Thế là bị tóm cả nút.

Khó dẫu nhứt là cam quít. Loại này dù trùm mèn kỹ đến đâu cũng bay mùi the. Một thằng lột vỏ cam, cả phòng đều biết, thế thì tránh sao khỏi bị thầy chộp đầu! Vỏ cam đâu có dễ ngậm trong miệng như vỏ đậu phộng. Ăn lén thật vui, ngon và hồi hộp nên không đêm nào mà không có đĩa bị bắt quả tang. Tôi là đứa học trò nhà quê nhát hít, nhưng gần mực thì đen là đúng lắm. Thấy bạn ăn lén cho mình vài hột đậu phộng hay chia cho một miếng kẹo da trâu thấy ngon và bắt bèn nên cũng bắt đầu mua đồ lậu đem vô trường. Có thằng đem nguyên một trái dưa vào hút nước. Dưa ham hút, hút một hơi bắt sặc nhưng phải ráng nín, rồi chuyển cho thằng khác, ngon hơn cả nước cam lò tiên cho!

Có một cách đêm hàng lậu vô trường một cách khỏe ru, qua mặt thầy như gió. Đó là ta cầm món hàng lậu trong một tay, tay kia lấy nón úp lên, coi như ta giữ nón sẵn sàng cho thầy xét, không chờ thầy bảo giờ nón ra. Thế là thầy cho đi qua, món hàng lậu được cái nón che chở và qua trót lọt. Nhưng cái kiểu cho tay đội nón hay còn gọi là muối đậu cánh dơi chỉ thịnh hành được một thời gian rồi thầy cũng khám phá ra. Lần nào xếp hàng vào trường cũng có hàng chục tên quí xú cho tay đội nón khiến thầy nghi. Một kỳ nọ, thầy Sâm cứ để cho xếp hàng tề chỉnh rồi thay vì kêu giờ nón ra, thầy lại bảo: Đội nón lên. Thế mới chết tía cả lũ! Món hàng lậu sắp vượt biên với sự che chở của cái nón mà bây giờ phải đội nón lên thì món hàng lủi đi đâu cho kịp! Có đứa cho hàng lên đầu rồi chụp nón lên nhưng lụp chụp làm hàng lậu rơi xuống đất, đành đứng chết trân chịu trận. Chơi cái món này phải có máu lạnh, mặt mày phớt tỉnh, mắt không nháy, mặt không xanh, ngực không đánh trống như Kinh Kha đi vô cung điện ám sát Tần Thủy Hoàng mới được. Có đứa bị bắt hai ba lần, mỗi lần một chiến thuật nhưng cũng không khỏi.

Bạn từng là học trò thì chắc bạn đã có cặp giò ăn cướp và bộ óc lạnh lợi vô phương. Bạn có bao giờ đánh bùa chưa? Đánh bùa cũng cùng dòng họ với ăn lén, Tây nó gọi là cạp-dê ấy mà!

Nhưng đánh bùa có vẻ cao sang hơn cạp-dê. Cạp-dê là nhìn sang bài của bạn mà chép vào bài của mình, nhưng đánh bùa cũng là thợ chép,

nhưng chép từ trong sách. Từ sơ học trở xuống thì dễ đánh bùa vì bàn học không có học tử cánh giở lên. Sách để trong tủ, thừa lúc thầy không để ý thì lôi sách ra chép. Sử học thì chép ngày tháng vốn khó nhớ, thí dụ Henri IV bị Revaillac ám sát chết ngày nào. Còn toán học, hóa học thì chép công thức, chánh tả thì lật tự điển bỏ túi chỉ to bằng hai ngón tay. Nhưng phải lanh tay lẹ mắt, lật hai ba cái là phải trúng chữ mình muốn tìm và chỉ liếc xuống là thấy cả chữ lẫn nghĩa. Tôi có thằng bạn tên Tạo, chuyên môn lật tự điển thâm, nghĩa là mắt ngó thầy nhưng tay lật, lật dễ dàng, hễ lật là đúng. Chúng tôi thử đánh cá với nó, mười lần nó thắng bảy tám lần, mà chỉ được lật một phát thôi. Vì thế mặc dầu nó làm biếng không học ngữ vựng mà hễ thầy hỏi chữ nào, cả lớp không đứa nào trả lời được, nó giơ tay trả lời chữ ấy trúng phóc được thầy khen trèn bien.

Ở trong lớp thì đánh bùa tương đối dễ, nhưng khi đi thi, thầy gác lạ, chỗ ngồi lạ, bạn bên cạnh cũng lạ, có thể nó đi mét với thầy khi thấy mình đánh bùa thì kể như hết thi. Vậy mà có đứa vẫn xài bùa như thường. Chẳng được đem dictionnaire bỏ túi trong mình để hô thâu hô biến như ở lớp học, thì nó chép những công thức lên bàn tay và mười ngón tay. Kiểu này thì may rủi. Nếu trúng tử thì bùa mới linh, còn nếu đề bài thi cho ngoài bùa thì chịu phép. Có một lối đánh bùa mà cả thầy cũng khuyến khích dùng. Lối đó như thế này: Thí dụ lớp A có 30 thí sinh, mỗi thí sinh đều có số ghi sẵn. Khi vào phòng thì cứ ngồi vào số của mình. Ngồi xong thì ngó coi có đứa nào cùng lớp ngồi gần mình không. Đôi khi hai đứa cùng lớp được xếp ngồi cách nhau vài bàn. Ở lớp học thằng A biết thằng B giỏi chính tả, còn thằng B biết thằng A giỏi toán. Đây là hai môn quan trọng trong cuộc thi. Thầy khuyên rằng khi làm toán xong rồi thì trò A ra dấu đáp số cho trò B, thí dụ như 148, 350 thì chỉ cần giả bộ gãi đầu và giơ ngón tay như người ta đánh mặt mã vậy. Trò B cứ theo đó mà ghi vào bài của mình. Cái loại bùa này hơi khó xài nhưng cũng không phải hoàn toàn vô dụng

Nhưng nói chung thì bùa phép chỉ xài được ở lớp dưới chớ lên trên thì không thể xài được, chỉ có cách gạo, ráng thuộc lòng cả ngàn chữ khó, cả trăm công thức và nhang đèn lạy xin tổ tiên phò hộ cho trúng tử mà thôi!